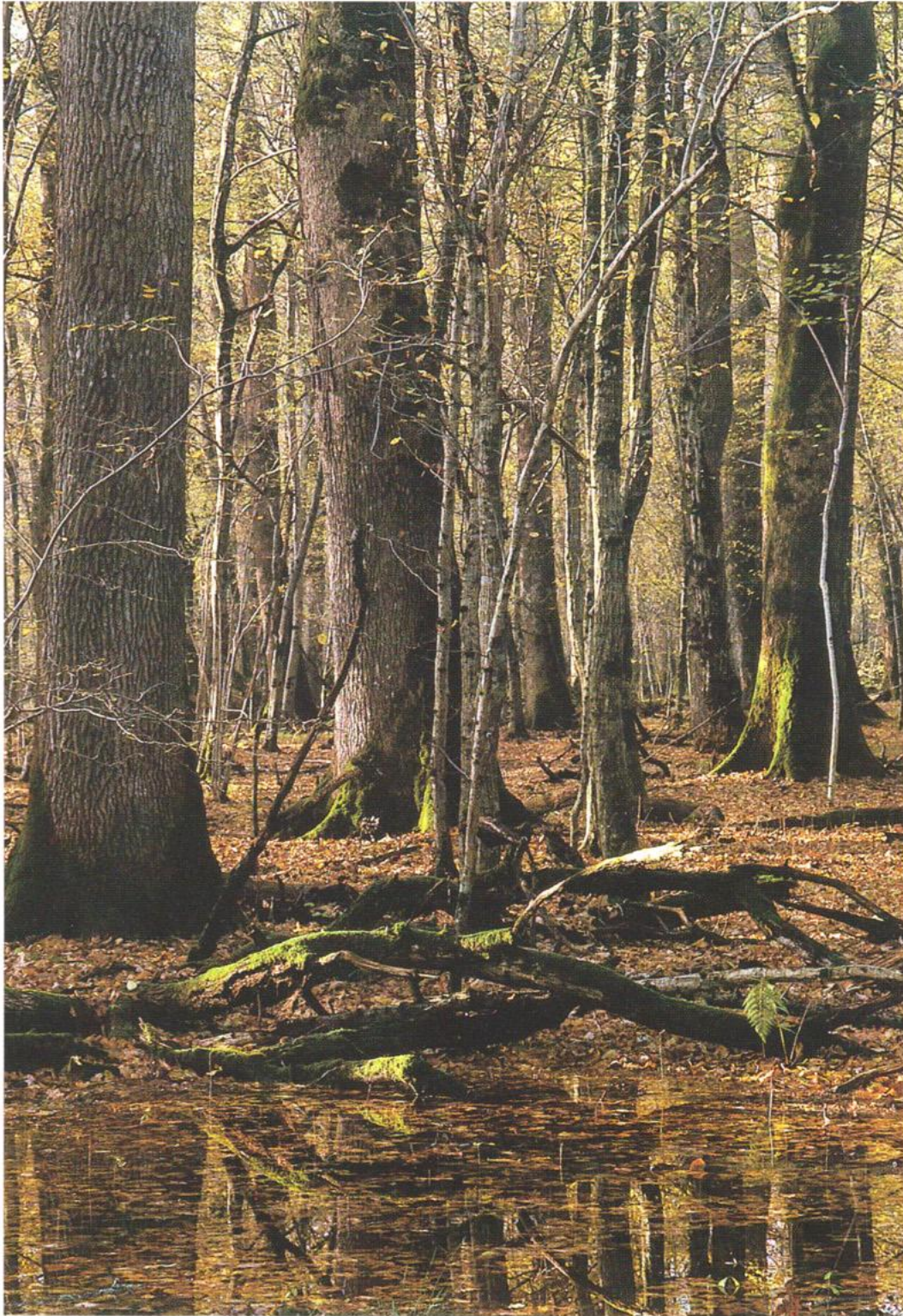
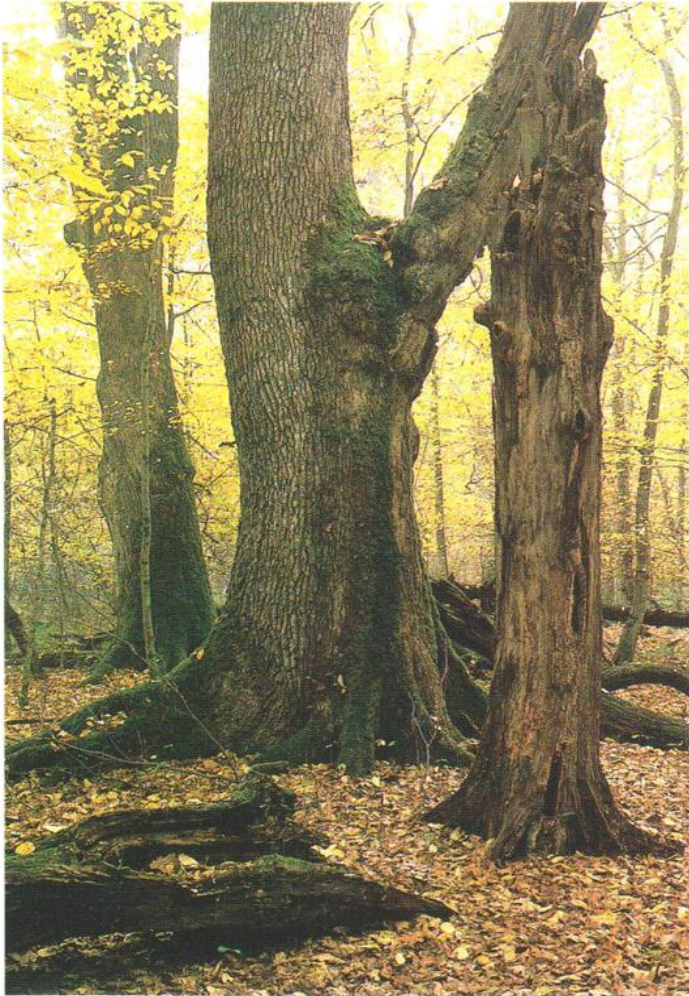
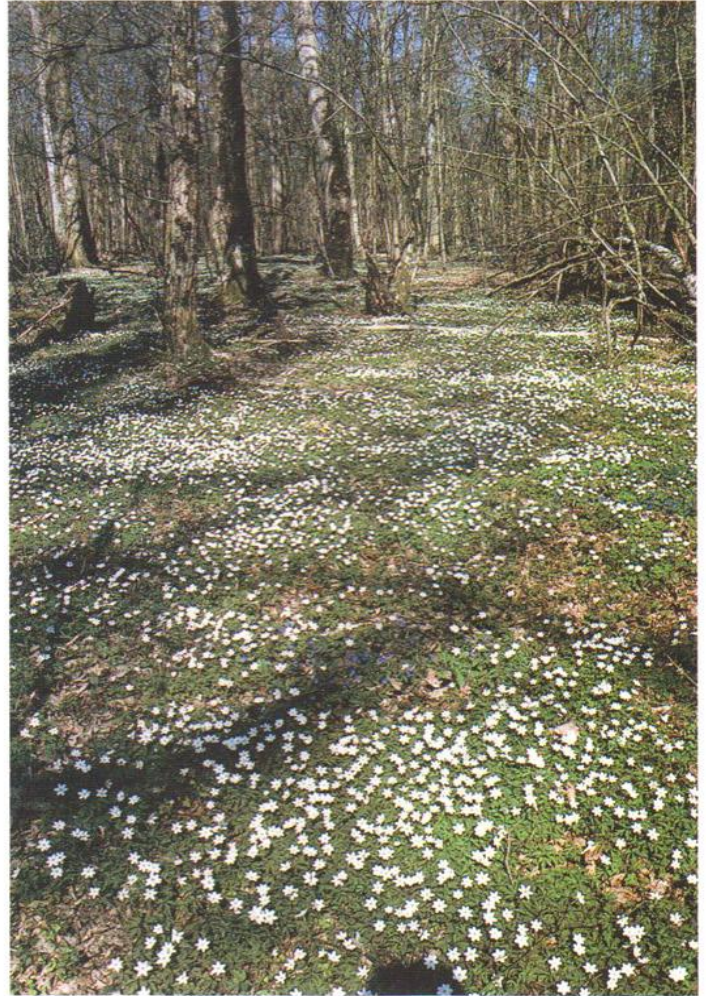

KRAKOVSKI GOZD

V pragozdu, foto: H. Oršanič

Cvetoča podrast, foto: H. Oršanič

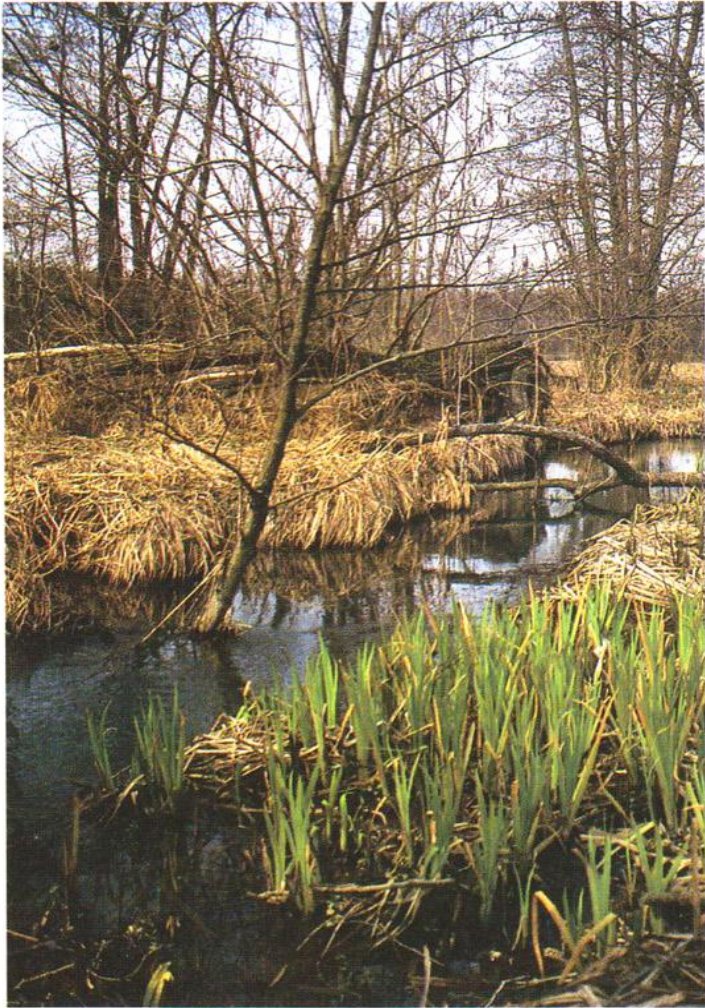
Največji nižinski gozd v Sloveniji

Krakovski gozd se razprostira na poplavni ravnici v spodnjem toku reke Krke. Skupaj s prostranim obrobjem vlažnih travnišč in kmetijskih površin je primer naravno ohranjenega mokrišča v subpanonski regiji.

Enkratnost naravnih razmer, ki ohranjajo to oazo narave sredi intenzivno obdelane kmetijske krajine, izvira iz njihove zgradbe in nastanka. Gre za tektonsko udornino, kjer v spodnjih plasteh prevladuje prodni zasip, v zgornjih pa ilovice različne sestave. Hidrološke razmere tako sooblikujejo površinska voda, ki zastaja na slabo prepustnih glinenih tleh, visoka podtalnica in pogoste poplave.

Osrednji del območja preraščajo na površini 2400 ha nižinski gozdni sestoji hrasta doba. Ti so v Sloveniji prava redkost, saj jih je v primerjavi s preostalimi gozdnimi površinami manj kot 2%, njihov največji delež pa predstavlja prav Krakovski gozd. Razgiban mikrorelief in različne stopnje vlažnosti pogojujejo različne gozdne združbe. Na nekoliko bolj suhih in dvignjenih tleh prevladuje združba gabra in evropske gomoljčice *Pseudostellario-Carpinetum*, na nižjih zamočvirjenih tleh združba doba in evropske gomoljčice *Pseudostellario-Quercetum*, na mestih, kjer se najdlje zadržuje površinska voda, pa združba črne jelše in migaličnega šaša *Carici brisoides-Alnetum glutinosae*.

Gozd označuje visoka stopnja ohranjenosti avtohtonih gozdnih združb, kar velja še zlasti velja za osrednji del, v katerem je tudi edini slovenski nižinski pragozdni ostanek. V 40,5 ha velikem naravnem rezervatu z značajem sekundarnega pragozda vzbuja občudovanje izjemna lesna masa vitalnih stoletnih dobov z široko razvejanimi krošnjami. Vtis pragozda dopolnjujejo odmrli stoječi in padli drevesni velikani. Eden najdebelejših slovenskih orjakov, ki v prsnem obsegu meri dobrih sedem metrov, je Cvelbarjev dob pri vasi Malence.

Ob Martinku, foto: A. Hudoklin

Plavček, foto: K. Pobiljšaj

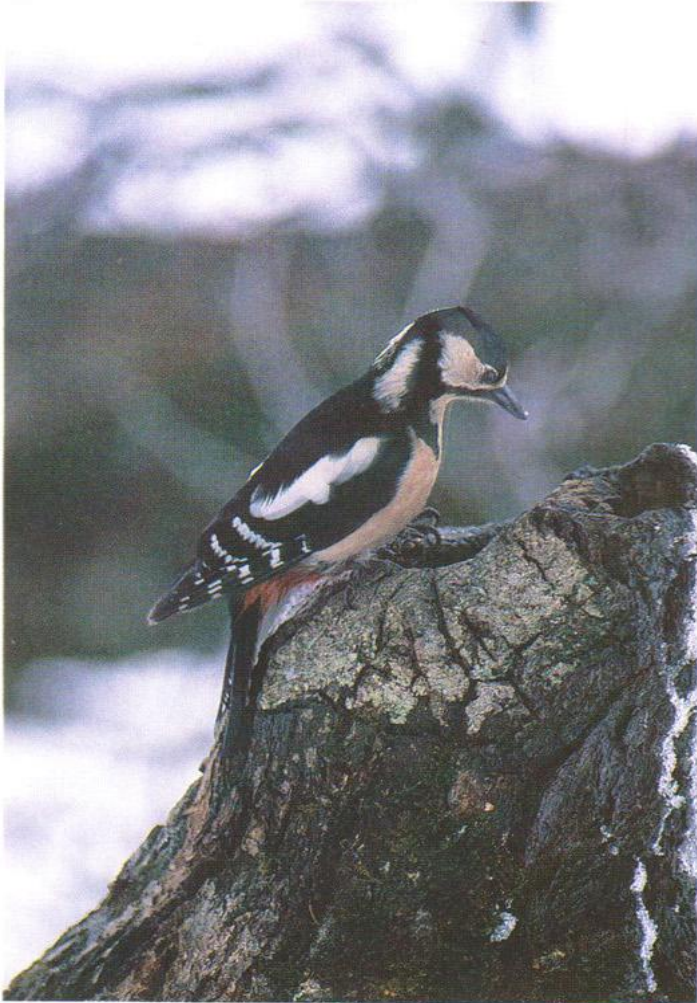
Sledi bobrove prisotnosti, foto: A. Hudoklin

Ogrožene rastlinske in živalske vrste

Zaradi težke prehodnosti in poplav je Krakovski gozd večji del leta težko dostopen. Z obrobjem poplavnih travnikov predstavlja sredi obdelanih kmetijskih zemljišč kvaliteten življenjski prostor in pribežališče številnim rastlinskim in živalskim vrstam.

V florističnem pogledu je najbolj zanimiva pestra gozdna podrast. Pozornost zaslužijo zlasti dacijski pljučnik *Pulmonaria dacica*, nožnična pasja čebulica *Gagea spathacea*, močvirska logarica *Fritillaria meleagris* in barjanska vijolica *Viola uliginosa*, tu je tudi edino znano nahajališče *Calamagrostis canescens* in vrbovolistne medvejke *Spirea salicifolia* v Sloveniji. Na obrobni mokrotni ekstenzivni travnikih so se ohranile redke združbe ostrega sašja *Caricetum gracilis*, navadnega mariskovja *Cladietum marisci*, srhkega *Caricetum davallianae* in hostovega sašja *C. hostianae*. V okrilju gozda je tudi zaraščajoče močvirje Trstenik.

Mozaik vodnih in kopnih habitatov nudi v Krakovskem gozdu optimalna mrestišča kar 11 vrstam dvoživk. Omeniti velja redko barsko žabo *Rana arvalis* in zeleno krastačo *Bufo viridis*, med premalo raziskanimi plazilci pa želvo močvirsko sklednico *Emys orbicularis*. Posebnost talne vode je značilna združba nižjih rakov *Asellus aquaticus*, *Synurella ambulans* in *Niphargus elegans zagrebensis*. V reki Krki in pritokih prevladujejo ciprinidne vrste rib. Iz Save prihajajo na drstišča jate podusti *Chondrostoma nasus*, potoki na območju Krakovskega gozda pa so znana drstišča ščuk *Esox luciou*. Med 38 ribjimi vrstami v Krki jih je 21 uvrščenih v Rdeči seznam sladkovodnih rib Slovenije. Naravovarstveno pomembnejše vrste sesalcev so divja mačka *Felis sylvestris*, povodna *Neomys fodiens* in močvirska rovka *Neomys anomalus* ter dimasta miš *Apodemus agrarius*. Občasna je opažena vidra *Lutra lutra*, po ponovni naselitvi na Hrvaškem pa tudi bober *Castor fiber*.

Veliki detel, foto: M. Perušek

Črna štokrlja na gnezdu, foto: H. Oršanič

Ptice nižinskega gozda

Krakovski gozd je poznan kot ena pomembnejših lokalitet ptic v Sloveniji. Ornitološke raziskave so potrdile prisotnost 112 vrst ptic z okoli 100 gnezdilci. Največ pozornosti vzbujajo skrita gnezda črnih štokrelj *Ciconia nigra* in edino gnezdo orla malega klinkača *Aquila pomarina* v Sloveniji.

Za ohranjene gozdne sestoje osrednjega dela Krakovskega gozda je značilna velika vrstna pestrost tipičnih gozdnih vrst ptic, saj tu gnezdi kar 36 vrst. Ena bolj opaznih in izstopajočih skupin ptic so žolne. Med njimi so pogosti veliki detli *Dendrocopos major*, pivke *Picus canus*, zelene žolne *Picus viridis*, vijeglavke *Jynx torquilla* ter posebnež - srednji detel *Dendrocopos medius*, katerega življenjski krog je vezan na hrast dob. Zapuščena dupla žoln nudijo gnezda vse bolj redkemu golobu duplarju *Columba oenas*. V večja dupla, ki nastajajo pri razpadu lesa, se zatekajo lesne sove *Strix aluco* in presenetljivo tudi kozača *Strix uralensis*, netipičen prebivalec nižinskih gozdov. V obdajajočih sestojih, kjer je gospodarjenje intenzivnejše, sta vrstna pestrost in številčnost ptic manjši, tudi tu je prisotnost srednjega detla in belovratega muharja *Ficedula albicollis* vezana le na združbe doba. V razpadajočih hrastih so številna dupla škorcev *Sturnus vulgaris*, belovratih in sivih muharjev *Muscicapa striata*, skupaj pa se pojavljata tudi kratkoprsti *Certhia brachydactyla* in dolgoprsti plezalček *Certhia familiaris*. V krošnjah so najštevilnejša gnezda ščinkavcev *Fringilla coelebs*, pri tleh in na tleh pa taščic *Erithacus rubecula*.

Za jelševe sestoje je značilna svojevrstna združba ptic je, med njimi so najštevilčnejše taščice, vrbji kovački *Phylloscopus collybita*, velike sinice *Parus major* in ščinkavci, redkejši pa kobiličarji *Locustella naevia* in rečni cvrčalci *Locustella fluviatilis*.

Kobiličar, foto: D. Šere

Gnezdo repaljščice, foto: D. Šere

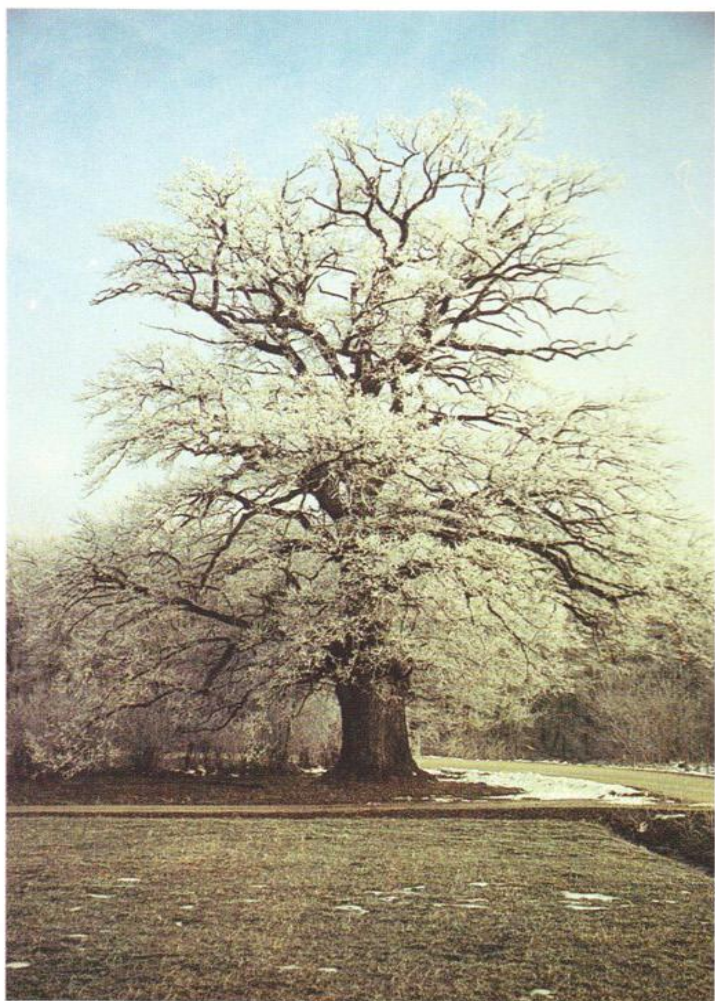
Smrdokavra, foto: D. Fekonja

Ptice močvirnih in poplavnih travnikov

Na okoliških močvirnih travnikih so pogoste repaljščice *Saxicola rubetra* in prosniki *Saxicola torquata*, na poplavnih ravninah ob potokih Račna in Martink se ob večerih še oglašajo kosci *Crex crex*. V trstišču pri Čučji Mlaki so prisotni kobiličar ter rečni in trstni cvrčalec *Locustella luscinioides*, v okoliških pasovih trsja pa tudi močvirske *Acrocephalus palustris* in bičje trstnice *A. schoenobaenus* ter rakarji *A. arundinaceus*.

Za številne vrste ptic je privlačno tudi Šentjernejsko polje s pestrim mozaikom travnikov, njiv in redkega grmičevja. Tu lahko še poslušamo nekatere redke vrste kot so: poljski škrjanci *Alauda arvensis*, repaljščice, veliki strnadi *Miliaria calandra*, prepelice *Coturnix coturnix* in poljske jerebice *Perdix perdix*. V vaseh na obrobju Krakovskega gozda so pogosta gnezda belih štokelj *Ciconia ciconia*, v senožetnih sadovnjakih pa smrdokavr *Upupa epops* in črnočelih srakoperjev *Lanius minor*. Med številnimi ujedami, ki se tu prehranjujejo, so zanimiva opažanja rjavega lunja *Circus aeruginosus*, črnega škarnika *Milvus migrans* in seveda malega klinkača.

Velika vrstna pestrost je značilna tudi za reko Krko, ki predstavlja pomembno selitveno pot. V preletnem obdobju se ob njej na poplavnih travnikih med jatami škorcev, prib in brinovk zaustavljajo tudi redki selivci: mali *Calidris minuta* in spremenljivi prodnik *C. alpina*, togotnik *Philomachus pugnax*, mali *Numenius phaeopus* in veliki škurh *N. arquata*. Reden gost je tudi sokol selec *Falco peregrinus*, pepelasti lunj *Circus cyaneus* in rdečenoga postovka *Falco vespertinus*, že nekaj let pa tudi posamezni pari izginule gnezdilke južne postovke *Falco naumanni*, ki se tu zadržuje vse do gnezdilnega obdobja. Specifične gnezdilne možnosti ponuja peskopkop kremenčevega peska Ravno, kjer v visokih stenah gnezdiijo čebelarji *Merops apiaster*.

Hrast v Malencah, foto: A. Hudoklin

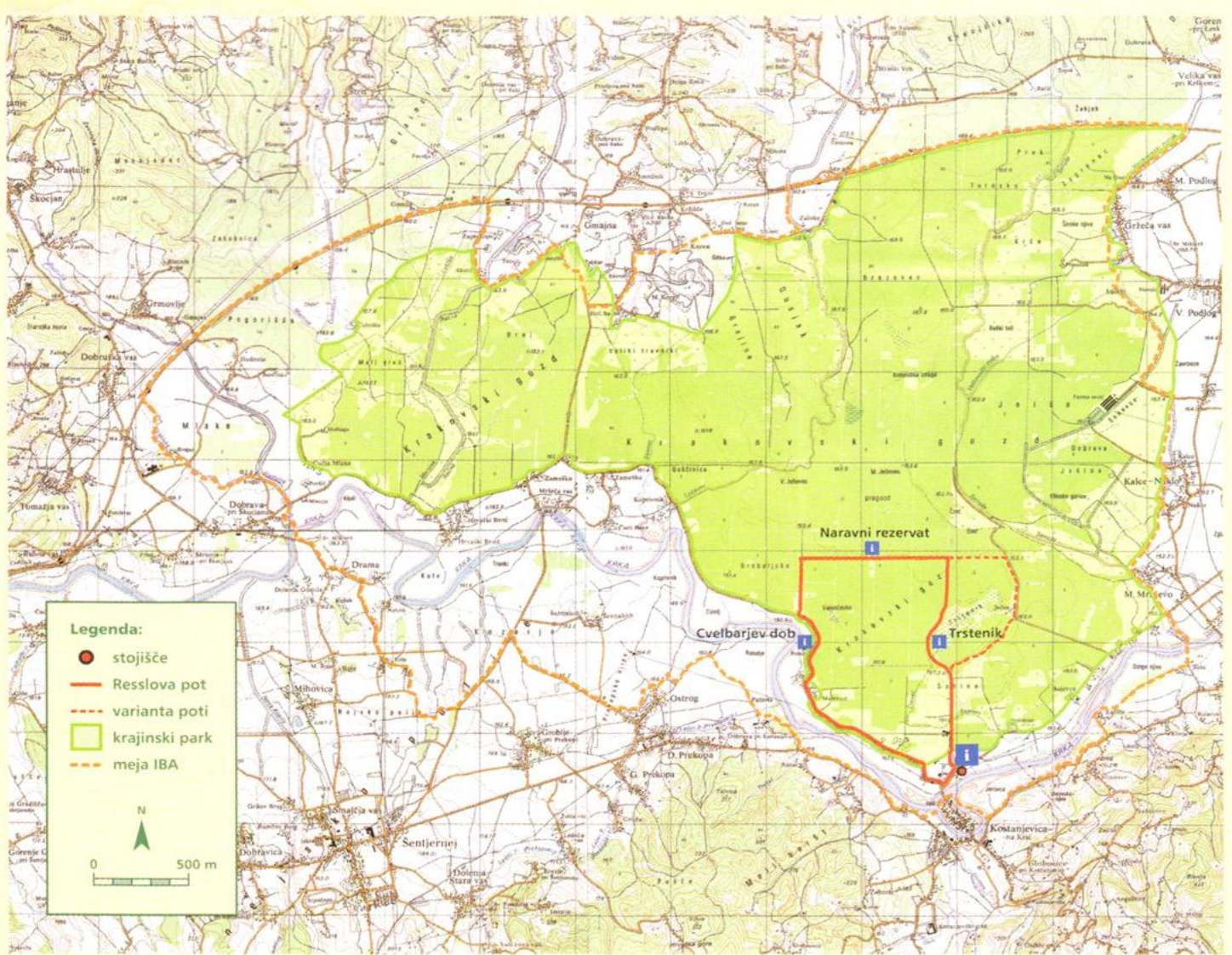
Mali klinkač, foto: D. Grohar

Naravovarstveni status

Krakovski gozd je eno pomembnejših slovenskih mokrišč. Njegov naravovarstveni pomen poudarjajo ogrožene nižje živali, ribe, dvoživke in še zlasti ptic, saj je s slovenskega Rdečega seznama ogroženih ptic gnezdilsk tu prisotnih kar 45 vrst. V osrčju Krakovskega gozda je od leta 1952 zavarovan naravni rezervat (Ur.l. LRS, št. 12/52), sam Krakovski gozd z ožjim obrobjem travnikov pa je v strategiji varstva slovenske narave predlagan za zavarovanje kot krajinski park.

Ohranjene gozdne združbe nižinskega Krakovskega gozda, ki jih označuje izjemna biotska raznovrstnost, so v evropskem merilu eden od bolj ogroženih habitatov. Evropska zveza se zato na osnovi Smernic za varstvo habitatov, favne in flore (Council Directive 92/43/EEC) ter Smernic za varstvo ptičev (Council Directive 79/409/EEC), zavzema za njihovo aktivno varstvo v okviru ekološkega omrežja Natura 2000. Zaradi prisotnosti ptic evropskega naravovarstvenega pomena je Krakovski gozd že uvrščen na seznam Mednarodno pomembnih območij za ptice - IBA. Naravovarstvene pozornosti so deležne predvsem regionalne redke vrste kot so: vijeglavka, pivka in zelena žolna; v državnem merilu pa številčne populacije srednjih detlov, belovratih muharjev in kratkoprstih plezalčkov.

Celovit ekosistem Krakovskega gozda lahko ogrozijo posegi, ki bi poslabšali obstoječe hidrološke razmere. Zaradi neugodnih naravnih danosti je človek odločneje posegel v okolico Krakovskega gozda šele v zadnjih desetletjih, s hidromelioracijami ob potokih Radulja, Čolnišček, Račna, Senuša in na Šentjernejskem polju. Spremenjene hidrološke razmere so vidno skrčile nekdanji obseg poplavnih in vlažnih travnikov, zmanjšale ekološko in krajinsko pestrost potokov ter s tem posredno spremenile tudi hidrološki režim potokov v Krakovskem gozdu.

Vir: Topografska karta 1: 25000, © Geodetska uprava Republike Slovenije, 1998

Dovoljenje za uporabo podatkov Geodetske uprave Republike Slovenije: št. 90411-324/2000-2, z dne 18.01.2001

Ressler pot po Krakovskem gozdu

Za spoznavanje Krakovskega gozda je urejena 8 km dolga Ressler pot. Krožna pešpot z izhodiščem pri gostilni Žolnir na obrobju Kostanjevice povezuje močvirje Trstenik, osrednji del gozda, obrobje naravnega rezervata in poplavne travnike ob reki Krki. Opremljena je s pojasnjevalnimi tablami, poimenovana pa po gozdarju in izumitelju ladijskega vijaka Josefu Resslu (1793 - 1857).

Informacije in vodenje:

Turistično društvo Kostanjevica na Krki, tel.: 07/49-87-108
Zavod za gozdove Slovenije, OE Brežice,
Krajevna enota Kostanjevica na Krki,
tel: 07/49-87-022

Pri varstvu, raziskavah in predstavitvi Krakovskega gozda sodelujejo:

- Zavod za gozdove Slovenije, OE Brežice, KE Kostanjevica
- Ljubljanski regionalni zavod za varstvo naravne in kulturne dediščine
- Zavod za varstvo naravne in kulturne dediščine Novo mesto
- Turistično društvo Kostanjevica na Krki
- Društvo za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije

Močvirnska logarica
foto: H. Oršanič

Krakovski gozd - Important Bird Area

Krakovski gozd (Krakovski forest) is among the most important wetlands in Slovenia located on the floodplains of river Krka. Among its main physical characteristics are permeable clay ground with high groundwater table and frequent floodings. The wetland's central part, which is officially protected as a nature reserve, is covered with the most extensive lowland oak forest in Slovenia in size of 2.400 ha. Primary forest is characteristic of the central part, whereas well-preserved autochthonous forest associations are found in large part of the forest. Krakovski gozd is a sanctuary for numerous endangered plant and animal species. It is especially important for birds. Important populations of Middle Spotted Woodpecker *Dendrocopos medius*, Collared Flycatcher *Ficedula albicollis* and Short-toed Treecreeper *Certhia brachydactyla* are found in the central part of the forest. Black stork *Ciconia nigra* and Lesser Spotted Eagle *Aquila pomarina*, rare breeders in Slovenia, are also

Cvetoči močvirni travniki, foto: A. Hudoklin

characteristic here. Among other species of conservation concern are Wryneck *Jynx torquilla*, Grey-headed Woodpecker *Picus canus* and Green Woodpecker *Picus viridis*. As an ecosystem Krakovski gozd is intrinsically linked with the surrounding floodplains, where Corncrake *Crex crex* can still be heard singing, and village edges where White Stork *Ciconia ciconia* and Lesser Grey Shrike *Lanius minor* are common. Other important endangered animal groups include amphibians, especially rare Moor Frog *Rana arvalis* and European Green Toad *Bufo viridis*, and reptiles such as European Pond Turtle *Emys orbicularis*, and recently also Beaver *Castor fiber*. While Krakovski gozd is still awaiting its designation as a landscape park, it is already listed

as an internationally Important Bird Area (IBA).

To visit Krakovski gozd a path called Resslerova pot can be used. It is 8 km in length and connects Trstenik moorland with the central part of the forest, its surroundings and floodplains along the river Krka.

Tisk zloženke so omogočili:

glavni pokrovitelj DOPPS

SVOBODEN KOT PTICA
WWW.MOBITEL.SI

Turistično društvo
Kostanjevica na Krki

Društvo za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije (DOPPS - BirdLife Slovenia),
p.p.2722, SI-1000 Ljubljana. Tel.: (01) 5441230, e-mail: dopps@dopps-drustvo.si

Koncept in besedilo: Andrej Hudoklin; **fotografija na naslovnici:** Hrvoje Oršanič;
strokovni pregled: Andrej Bibič, Hrvoje Oršanič, Mojmir Pustoslemšek; **prevod:** Ana Freljeh;
lektura: Marjeta Krapež; **oblikovanje:** po konceptu Darje Šipec, **Priprava tiska:** Grafični studio Abakos;
tisk: KVM Grafika; **naklada:** 5000 izvodov

